

Lupahakemus 9.5.2025, VÄYLÄ/3802/Vv-05.02.00/2025

Lupa poiketa luonnonsuojelulain 9/2023 rauhoitussäädöksistä, perämerenketomarunan (*Artemisia campestris ssp. bottnica*) esiintymät, Oulu-Laurila-radan perusparannus, rataosa välillä Haukipudas-Kuivajoki

HAKIJA Väylävirasto, kirjaamo@vayla.fi

VIREILLE 9.5.2025

HAKEMUS

Tiivistelmä hakemuksen pääkohdista:

Väylävirasto hakee Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta lupaa poiketa luonnonsuojelulain 78 § mukaisesta heikentämis- ja hävittämiskiellosta, joka koskee Oulu-Laurila rataosuuden alueella sijaitsevia perämerenketomarunan esiintymiä rataosalla Kiiminkijoen (km 744+839) ja Kuivajoen (km 824+399) välillä sekä junakohtaamisia varten rakennettavalla Kellon uudella liikennepaikalla (km 767+300) Pohjois-Pohjanmaan maakunnan alueella.

Oulu-Laurila rataosan perusparannushanke sijoittuu Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maakuntiin Oulun ja Kemin kaupunkien sekä lin, Simon ja Keminmaan kuntien alueelle. Rataosa on 112 km pitkä ja kuuluu Suomen päärataan, Euroopan laajuiseen TEN-T ydinverkkoon ja Pohjanmeri-Itämeri-ydinverkkokäytävään. Rataosalla on runsaasti sekä tavara- että henkilöjunaliikennettä. Oulun ja Laurilan välinen rataosuus on keskeinen Pohjois-Suomen matkustajaliikenteen kannalta.

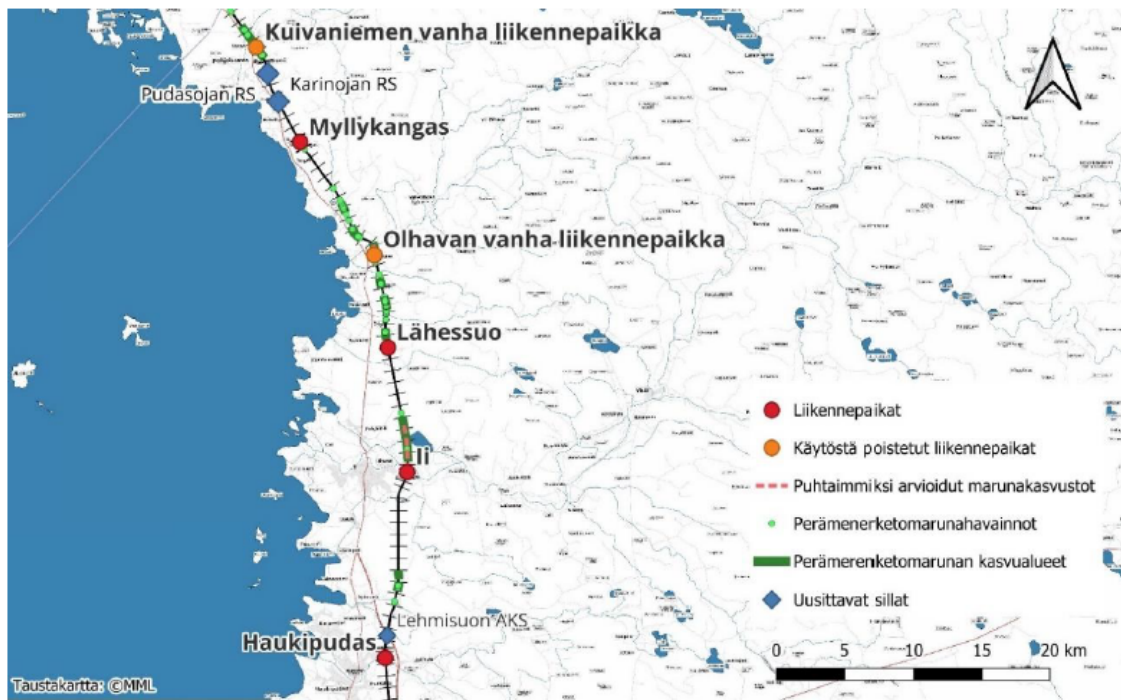
Oulu-Laurila-perusparannushankeen tavoitteena on palauttaa rataosan palvelutaso alkuperäiselle tasolle. Hankkeessa uusitaan radan päällysrakenne eli kiskot, pölkyt ja sepelitukikerros Oulu-Laurila rataosalla, parannetaan kuivatusta, uusitaan ja korjataan rumpuja sekä siltoja. Lisäksi poistetaan ja parannetaan tasoristeyksiä sekä rakennetaan uusi liikennepaikka Kelloon (km 767+300) junakohtaamisia varten. Hanke on alkanut toukokuussa 2022. Vuosina 2023 ja 2024 on uusittu siltoja rummuksi ja putkisilloiksi sekä uusittu Kellon alikulkusilta (km 765+200). Ensimmäinen päällysrakenneurakka välillä Oulu Tuira (km 755+510) – Haukipudas (km 774+564) toteutettiin vuonna 2024 ja vuonna 2025 uusitaan päällysrakenne Haukiputaan (km 774+564) ja Olhavan (urakkaraja km 803+120) välillä. Tämänhetkisen arvion mukaan hanke valmistuu vuonna 2028.

Hakemus kohdistuu seuraaville perämerenketomarunan esiintymisalueille Kiiminkijoen ratasillan (km 744+839) ja Kuivajoen ratasillan (km 824+399) välisellä linjaosuudella,

- Haukiputaan liikennepaikalle (km 755+159),
- lin liikennepaikalle (789+165),
- Lähessuon liikennepaikalle (km 798+473)
- Myllykankaan (km 815+693) liikennepaikalle

- entisen Olhavan (noin km 805+400) liikennepaikan alueelle
- Entiselle Kuivaniemen (noin km 823+500) liikennepaikan alueille.
- Lisäksi hakemus kohdistuu Haukiputaan liikennepaikan eteläpuolelle noin kmv 766+000–768+282, jonne rakennetaan Kellon uusi liikennepaikka junakohtaamisia varten.

Yllä mainitut paikat hakemuksessa esitetyssä kartassa:

Kuva 7. Marunahavainnot hankealueella Kiiminkijoen ja Kuivajoen välillä

Perämerenketomaruna hankealueella

Oulu-Laurila rataosalta on yksittäisiä perämerenketomarunahavaintoja 1960-luvulta alkaen. Rataosalle tehtiin erityisesti perämerenketomarunaan keskittyvä kasvillisuusselvitys syyskuussa 2022 (WSP), jonka yhteydessä rataosalla havaittiin 399 perämerenketomarunakasvustoa ja/tai perämerenketomarunan ja kiiltoketomarunan risteymien kasvustoa. Yksilöitä arvioitiin olevan tuhansia.

Kellon uuden liikennepaikan alueella marunoita kasvaa ratakilometrillä 768+80 radan itäpuolella radan ja radan vieressä kulkevan Nousiokuruntien väliin jäävällä hiekkaisella alueella. Vuoden 2022 kasvillisuusinventoinnin perusteella perämerenketomarunoita oli kuitenkin arviolta vain 30 yksilöä, jotka kasvoivat noin seitsemän metrin matkalla sepelitukikerroksen reunassa ratapenkalla. Sepelitukikerroksen reunassa kasvavat marunat on siirretty radan ja tien väliselle alueelle kesän 2024 päällysrakennuksen yhteydessä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen myöntämän poikkeusluvan mukaisesti (POPELY/1751/2024).

Kesällä 2025 toteutettavan alueurakan alueella Haukiputaan liikennepaikan ja Olhavan välillä havaintopisteitä on yhteensä 80 ja niissä kasviyksilöiden määrä vaihtelee yksittäisistä noin 30 yksilöön. Lisäksi ketomaruna-alueita, joiden pituus

vaihtelee 16–1303 metrin välillä, on 12. Näillä alueilla kasviyksilöitä on inventointitietojen mukaan joistakin kymmenistä yksilöistä noin 200 yksilöön. Syksyn 2022 inventointitietojen mukaan ulkomuodoltaan erityisen paljon puhdasta perämerenketomarunaa muistuttavia kasviyksilöitä kasvaa urakka-alueella lissä lin liikennepaikalla sekä Raasakan yläkanavan ratasillan etelä- ja pohjoispuolella. Lin liikennepaikalla kasvaa myös ulkomuodoltaan puhdasta kiiltoketomarunaa. Sen sijaan Raasakan yläkanavan ratasillan ympäristössä kasvit ovat kesän 2024 maastokäyntien perusteella pääasiassa eriasteisia risteymiä eikä ulkomuodoltaan puhdasta kiiltoketomarunaa havaittu.

Olhavan vanhan liikennepaikan alueella kasvaa syksyn 2022 inventointitiedon mukaan noin 200 kasviyksilöä perämerenketomarunaa radan molemmin puolin noin 266 metrin matkalla. Kasvustojen on arvioitu ulkomuodoltaan muistuttavan erityisen paljon puhdasta perämerenketomarunaa. Elokuussa 2024 tehdyillä maastokäynneillä kasveja löydettiin kuitenkin pääasiassa radan itäpuolelta puretun sivuraiteen alueelta ja ne näyttivät ulkomuotonsa perusteella olevan eriasteisia risteymiä, joissa oli vaihtelevasti sekä perämerenketomarunan että kiiltoketomarunan piirteitä.

Myös Kuivanimen vanhan liikennepaikan alueen marunat ovat vuoden 2022 inventoinnissa arvioitu ulkomuotonsa perusteella olevan hyvin lähellä puhdasta perämerenketomarunaa. Yksilöitä on inventoinnissa arvioitu olevan yli 1000 noin 400 metrin matkalla sekä radan itä- että länsipuolella.

Olhavan ja Kuivajoen välillä on 36 pistemäistä marunahavaintoa, joissa yksilöitä on inventointitiedon mukaan yksittäisistä noin 20 kasviin. Lisäksi ketomarunaaluetta on 14 ja pituudet vaihtelevat 16–313 metriin. Alueilla kasviyksilöiden määrät vaihtelevat 20–300 yksilön välillä.

Lajiin kohdistuvat vaikutukset

Kellon uusi liikennepaikka (km 767+300)

Kellon uuden liikennepaikan alueella marunoita ei kasva nykyisen raiteen länsipuolella alueella, jonne uusi kohtaamisraide rakennetaan. Liikennepaikan rakentaminen edellyttää kuitenkin sähköratapylväiden 768-2, 768-3 ja 768-4 siirtämistä alueella, jolla kasvaa marunoita. Syksyn 2022 kasvillisuusinventoinnissa perämerenketomarunoiksi oli arvioitu vain noin 30 marunaa, jotka kasvavat 7 metrin matkalla pylvään 768-3 eteläpuolella. Kesän 2024 alueurakassa nämä radan tukikerroksessa kasvaneet marunat siirrettiin radan ja viereisen Nousiokuruntien väliin jäävälle hiekkaiselle alueelle sähköratapylväiden 768-2 ja 768-3 välillä. Siirtoistutusalue pystytään suojaamaan uuden liikennepaikan rakentamisurakassa eivätkä sähköratapylväiden siirrot vaikuta siirtoistutettuihin kasveihin. Marunat, joita kasvaa sähköratapylvään 768-3 juurella tulevat häviämään sähköratapylväiden siirron yhteydessä. Samoin ainakin osa marunoista, jotka kasvavat radan ja tien välisellä alueella sähköratapylväältä 768-3 pohjoiseen. Nämä eivät kuitenkaan ole kasvillisuusinventoinnin tietojen perusteella perämerenketomarunaa vaan kiiltoketomarunaa, joten uuden liikennepaikan rakentamistoimenpiteillä ei ole vaikutusta perämerenketomarunoihin.

Linjaosuus Haukipudas (km 755+159) - Olhava (km 803+120)

Kesällä 2025 uusitaan radan päällysrakenne eli vaihdetaan kiskot, pölkyt ja sepelitukikerros sekä parannetaan radan kuivatusta Haukiputaan liikennepaikan ja

Olhavan välillä. Lisäksi asennetaan routasuojausta tarpeen mukaan ja uusitaan 8 rumpua.

Sepelitikkeroksen uusiminen sekä ratapenkan muotoilu ja kasvillisuuden poistaminen kuivatuksen parantamiseksi hävittävät sepelissä ja radan luiskan yläosassa kasvavat perämerenketomarunat, kiiltoketomarunat sekä näiden risteymät. Marunoille suotuisat kasvupaikat kuitenkin säilyvät. Rakentamistyöt ja erityisesti ratapenkan puhdistaminen kasvillisuudesta mahdollisesti myös lisäävät marunoille sopivien kasvupaikkojen määrää rataosalla. Marunoita pystytään säästämään linjaosuudella jättämällä kasvillisuudenpoisto tekemättä mm. sähköratapylväiden välittömästä läheisyydestä alueilla, joilla on tehty perämerenketomarunahavaintoja. Lisäksi on suunniteltu siirtoistutuksia, jotka on kuvattu tarkemmin lievennystoimenpiteitä käsittelevässä kohdassa. Näillä toimenpiteillä pyritään mahdollistamaan marunoiden leviäminen takaisin kasvillisuudesta puhdistettuun ratapenkkaan.

liissä Raasakan yläkanavan ratasillan eteläpuolella oleva Moottorikelkka niminen taseysteys (km 791+593) poistetaan. Raasakan yläkanavan ratasillan ympäristössä kasvavat urakka-alueen ulkomuodoltaan eniten puhtaalta perämerenketomarunalta näyttävät marunat, joita pyritään säästämään mahdollisimman paljon rakentamisen yhteydessä. Moottorikelkka-taseisteyksen poisto (km 791+593) ja siihen liittyvät rakentamistoimenpiteet tulevat kuitenkin hävittämään kasveja ratasillan eteläpuolelta. Ratasillan pohjoispuolella kasveja pystytään säästämään Pohjolan Voima Oy - taseisteyksen läheisyydessä sekä mm. sähköradan syöttöaseman ympäristössä. Lisäksi suunnittelija on suunnitellut alueelle siirtoistutuksia.

Liikennepaikat

Haukiputaan (km 755+159) ja lin liikennepaikoilla (789+165) varastoidaan materiaaleja Väyläviraston hallinnoimalla rata-alueella. Haukiputaan liikennepaikalla ei ole tehty havaintoja perämerenketomarunasta.

lin liikennepaikalla perämerenketomarunat kasvavat sivuraiteiden välissä, joten liikennepaikalla tapahtuvalla varastoinnilla ja lastaustoiminnalla ei ole vaikutusta marunoihin.

Lähessuon (km 798+473) ja Myllykankaan (km 815+693) liikennepaikoilla urakoitsija aikoo varastoida raidesepeliä sekä eristys- ja välikerroksessa käytettäviä massoja. Lähessuon liikennepaikalta ei tehtymarunahavaintoja vuoden 2022 kasvillisuusinventoinnissa, joten varastoinnilla ei ole vaikutusta perämerenketomarunoihin. Myllykankaan liikennepaikalla on havainto useista marunoista raiteen ja huoltotien välissä radan länsipuolella liikennepaikan pohjoispäässä. Lisäksi 3 kasvia on siirtoistutettu Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen myöntämän poikkeusluvan POPELY/1751/2024 mukaisesti Käärmeojan ratasillalta Myllykankaan liikennepaikan asetinlaitetilan välittömään läheisyyteen. Koska sepelin varastointi on suunniteltu radan itäpuolelle, ei varastoinnilla tai sepelin lastauksella ole vaikutusta Myllykankaan liikennepaikalla kasvaviin ja sinne siirrettyihin perämerenketomarunoihin.

Olhavan vanha liikennepaikka (km 805+400)

Olhavan vanhalla liikennepaikalla tullaan varastoimaan urakassa tarvittavia materiaaleja, pääasiassa uusia ja käytettyjä betonisia ratapölkkyjä. Joitakin kymmeniä

kasveja todennäköisesti häviää, kun niiden yli joudutaan ajamaan tai niiden päällä varastoidaan materiaaleja. Alueen käyttösuunnitelmassa on kuitenkin pyritty huomioimaan puhtaimpia marunakasvustoja ja säästämään ne alkuperäisellä kasvupaikallaan.

Olhava (km 805+400) - Kuivajoen ratasilta (km 824+399)

Olhavan pohjoispuolella rakentamistoimenpiteet kohdistuvat Karinojan (km 819+56) ja Pudasojan (km 821+259) ratasilloille sekä Kuivaniemen vanhalle liikennepaikalle. Karinojan ratasilta uusitaan rummuiksi ja Pudasojan ratasilta putkisillaksi. Siltojen läheisyydessä ei kasva perämerenketomarunaa. Lähimmät perämerenketomarunahavainnot on tehty 1,4 km Pudasojan ratasillalta pohjoiseen ja kolme kilometriä Karinojan ratasillalta etelään, joten siltojen uusimisella ei ole vaikutusta perämerenketomarunoihin.

Kuivaniemen vanha liikennepaikka (km 823+500)

Kuivaniemen vanhalle liikennepaikalle rakennetaan varastokenttä Väyläviraston hallinnoimalle rata-alueelle tulevien vuosien päällysrakenneurakoiden materiaalien varastointia varten. Vuoden 2022 kasvillisuusinventoinnin havaintojen mukaan vanhan liikennepaikan alueella kasvaa runsaasti perämerenketomarunaa, arviolta jopa tuhansia yksilöitä pääasiassa radan länsipuolella nykyisen ja puretun raiteen välissä. Inventointitietojen mukaan (WSP 2022) kasvit muistuttavat ulkomuodoltaan erityisen paljon puhdasta perämerenketomarunaa. Jotta varastokentän rakentamisen haitalliset vaikutukset alueella kasvaville perämerenketomarunoille voitaisiin minimoida, käy biologi tai muu kasviasiantuntija kartoittamassa alueen tarkemmin ennen rakentamistoimenpiteiden aloittamista. Varastokenttä pyritään suunnittelemaan ja rakentamaan siten, että mahdollisimman paljon kasveja pystyttäisiin säästämään nykyisillä kasvupaikoillaan mutta jonkun verran kasvivyksilöitä jää todennäköisesti myös rakentamisen alle. Tarvittaessa kasveja siirtoistutetaan.

Lupahakemuksen perustelut: Erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavat syyt

Poikkeusluvan perusteena on Luonnonsuojelulain (9/2023) kohdan 83 §:n momentin 2 kohta kolme (erityisesti kursivoidut kohdat): ”kansanterveyttä ja yleistä turvallisuutta koskevista tai muista *erittäin tärkeän yleisen edun kannalta* pakottavista syistä, mukaan lukien sosiaaliset ja *taloudelliset* syyt, sekä jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle.”

Kyseinen hanke on yleisen edun mukainen ja merkittävä niin elinkeinoelämän, matkustajaliikenteen kuin huoltovarmuudenkin näkökulmasta. Rataosa on erittäin tärkeä Pohjois-Suomelle, sillä sille ei ole korvaavaa reittiä vaan kaikki junaliikenne Oulusta pohjoiseen sekä Kolarin että Rovenimen suuntaan kulkee rataosan kautta. Rataosa on myös ainoa raideyhteys Oulun eteläpuoliselta rataverkolta Tornioon ja edelleen Ruotsiin. Maareittiä Ruotsiin pidetään tärkeänä huoltovarmuuden kannalta (Huoltovarmuuskeskus 2021). Lisäksi Oulu-Laurila rataosa on Euroopan Unionin alustavan sopimuksen mukaan osa Euroopan laajuista TEN-T ydinverkkoa.

Lupahakemuksen perustelut: Muun tyydyttävän ratkaisun puuttuminen

Muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole, sillä rataa ei voida siirtää muualle. Rataosa tulee peruskorjata, jotta turvallinen ja kustannustehokas liikennöinti voi jatkua rataosalla myös tulevaisuudessa ja Pohjois-Suomen teollisuuden vaatimat kuljetukset sekä matkustajaliikenne pystyvät jatkumaan häiriöttä. Rataosa on myös keskeinen Suomen huoltovarmuuden kannalta, sillä se mahdollistaa raideliikenteen maayhteyden Ruotsiin.

Kunnostamalla olemassa oleva rata voidaan hyödyntää olemassa olevaa infrastruktuuria sekä vähentää ympäristövaikutuksia. Peruskorjaaminen edellyttää mm. jauhaantuneen sepelitukikerroksen vaihtamista, kuivatuksen parantamista ja huonokuntoisten siltojen uusimista, mikä hävittää osan rata-alueella kasvavista perämerenketomarunoista. Toisaalta kasvillisuudesta puhdistettu ratapenkki sekä ojaluisat tarjoavat hyvän leviämisalustan perämerenketomarunalle, joten kasville sopivat kasvupaikat rata-alueella eivät häviä hankkeen toteutuksen myötä vaan niiden määrä saattaa jopa lisääntyä.

Säilyttämällä kasveja sekä siemenpankki mm. sähköratapylväiden juurella ja muissa paikoissa, missä se rakentamisen kannalta on mahdollista sekä hyödyntämällä lupahakemuksessa esitettyjä lieventämistoimenpiteitä, voidaan turvata lajin suotuisa suojelutaso. Rataa tulee myös kunnossapitaa vuosittain turvallisen liikenteen takaamiseksi. Kunnossapitotoimet eivät uhkaa perämerenketomaruna-alalajin säilymistä alueella.

Lupahakemuksen perustelut: Hankkeen vaikutus lajin suotuisaan suojelutasoon

Perämerenketomaruna on luokiteltu äärimmäisen uhanalaiseksi lajiksi (CR). Äärimmäisen uhanalaiseen luokkaan johtaneita kriteereitä ovat suppeat esiintymisalueet, esiintymisen pirstoutuminen ja erittäin suuret kannanvaihtelut. Perämerenketomarunan uhanalaisuuteen johtaneita syitä ovat risteytyminen, avoimien alueiden sulkeutuminen ja kemialliset haittavaikutukset. Tulevaisuuden uhkatekijöiksi on listattu edellä mainitut tekijät. Perämerenketomarunan esiintymispaikat mantereella rajoittuvat pohjoisessa junaratojen pääteasemille Kolariin ja Kemijärvelle, idässä Kontiomäki-Pesiökylä rataosalle ja etelässä Oulaisiin. Kainuun alueella Kontiomäki-Pesiökylä rataosalla lajia on havaittu Hyrynsalmen ja Pesiökylän liikennepaikoilla.

Poikkeus ei haittaa lajin kantojen suotuisaa suojelutason säilyttämistä niiden luontaisella esiintymisalueella, sillä suojelutason ylläpitämiseksi esitetään lievennystoimenpiteenä lajiyksilöiden suojelua rakentamisen ulkopuolelle jäävillä alueilla, kasvien siirtoistutuksia sekä siemenpankin keräämistä ja palauttamista muusta kasvillisuudesta puhdistetuille alueille rataosalla. Alueella jää rakentamisalueiden ulkopuolelle perämerenketomarunoita, jotka turvaavat lajin säilymisen hankealueella ja uusleviämisen tulevaisuudessa.

Koska risteytyminen kiiltoketomarunan kanssa on yksi perämerenketomarunan uhanalaisuutta lisäävä tekijä, esitetään, että suojelu- ja luvussa 4.10 esitetyt lievennystoimenpiteet rataosalla kohdennetaan ensisijaisesti alueille, joilla on tavattu ilmiänsuutaan puhdasta perämerenketomarunaa ja siirrettäväksi valikoidaan ilmiänsuutaan mahdollisimman puhtaita perämerenketomarunoita. Näin voidaan parhaiten turvata perämerenketomarunan elinvoimaisuus ja suotuisa suojelutaso myös jatkossa hankealueella. Radan varsi ja liikennepaikat tarjoavat myös tulevaisuudessa sopivan ja suotuisan elinympäristön perämerenketomarunalle.

Haitallisten vaikutusten vähentäminen, lieventämistoimenpiteet ja siirtosuunnitelma**Kellon uusi liikennepaikka (km 767+300)**

Radan ja Nousiokurun tien väliin jäävä hiekkainen marunoille sopiva alue säilyy, vaikka alueella siirretään sähköratapylväitä. Suojelemalla vuonna 2024 siirtoistutettuja kasveja sähköratapylvään 768-3 eteläpuolella varmistetaan, että paikalla säilyy perämerenketomarunoita, jotka voivat levitä alueelle rakennustöiden valmistuttua. Rakentamisen yhteydessä kilpaileva kasvillisuus häviää paikalta, mikä mahdollisesti jopa parantaa perämerenketomarunan kasvuedellytyksiä alueella. Ennen Kellon uuden liikennepaikan rakennustöiden aloittamista varmistetaan, että siirtoistutusalueen maastomerkinnät ovat edelleen paikallaan ja tarvittaessa suojataan alue esimerkiksi aitaamalla. Lisäksi suunnittelija on esittänyt pintamaan, johon on oletettavasti muodostunut marunoiden siemenpankki, keräämistä kasalle alueelta, jossa marunoita kasvaa. Maa-aines levitetään takaisin tien ja radan väliselle alueelle rakennusurakan valmistuttua.

Linjaosuus Haukipudas (km 755+159) - Olhava (km 803+120)

Osana radan perusparannuksen rakentamissuunnittelua on pyritty varmistamaan, että linjaosuudelle jää riittävästi perämerenketomarunoita, jotta kasveilla on edellytykset levitä takaisin muusta kasvillisuudesta puhdistettuun ratapenkkään. Ennen rakentamisen aloittamista säästettävät ja siirrettävät kasvit merkitään maastoon ja työntekijät perehdytetään maastomerkintöjen tarkoitukseen. Suojaukset pidetään paikallaan koko urakan ajan eikä merkityillä alueilla varastoida materiaaleja tai liikuta työkoneilla. Kasvit siirretään muusta kasvillisuudesta puhdistetun ratapenkan yläosaan lähelle alkuperäistä kasvupaikkaa. Siirtoistutukset toteutetaan Väyläviraston hankkiman biologin tai muun kasviasiantuntijan valvonnassa lapiotyönä ja siirrettäväksi valikoidaan mahdollisuuksien mukaan kasveja, joiden ilmiasu muistuttaa eniten puhdasta perämerenketomarunaa. Siirtoistutusten lisäksi kasvupaikoilta kerätään pintamaata, johon on oletettavasti muodostunut siemenpankki. Kerätty pintamaa levitetään takaisin kasvillisuudesta puhdistettuun ratapenkkään. Taulukossa yksi on esitetty yhteenveto päällysrakenneurakan alueelle suunnitelluista lieventämistoimenpiteistä ja niiden sijoittumisesta rataosalle.

Olhavan vanha liikennepaikka

Olhavan vanhalla liikennepaikalla pölkkyjen varastointi pidetään pienimuotoisena, jolloin siitä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa alueella kasvaville perämerenketomarunoille. Lastaus- ja varastointitoiminta sijoitetaan sähköratapylväiden 805-7 ja 805-8 väliin, jossa kasvaa vain yksittäisiä marunoita. Mikäli tarvetta varastointiin ja lastaukseen on pylvään 805-7 eteläpuolella tai pylvään 805-8 pohjoispuolella, merkitään suojeltavat marunat maastoon.

Kuivaniemen vanha liikennepaikka

Kuivaniemen vanhalle liikennepaikalle rakennettava varastokenttä toteutetaan loppukesästä, jolloin on mahdollista arvioida paikalla kasvavien marunoiden puhtautta. Ennen rakentamistoimenpiteiden aloittamista biologi käy arvioimassa, missä liikennepaikan alueella kasvaa puhtaimpia perämerenketomarunoita. Näitä kasveja pyritään jättämään mahdollisimman paljon rakentamistoimenpiteiden ulkopuolelle. Suojeltavat kasvit merkitään maastoon ennen töiden aloittamista esimerkiksi verkoilla, aurasviitoilla, suojanauhoilla tai aitaamalla. Mikäli

rakentamisen alle jäävissä kasveissa havaitaan ulkomuodoltaan puhtailta perämerenketomarunoilta vaikuttavia kasveja eikä seassa kasva kiiltoketomarunaa, siirretään nämä kasvit rakentamisen tieltä niille sopivalle kasvupaikalle toisaalle Kuivaniemen vanhan liikennepaikan alueella. Paikka valitaan siten, etteivät tulevien vuosien rakentamistoimenpiteet vaikuta kasveihin. Kasveja siirtoistutetaan enintään 30 yksilöä.

Taulukko 1. Suunnitellut lieventämistoimenpiteet alueurakassa Haukipuda-Olhava rataosalla

Rata-km alkua	Rata-km loppu	Kasvien (vuoden inventointi)	määrä 2022	Suunnitellut lieventämistoimenpiteet
780+500	780+600	n. 30-40 yksilöä		Kasvustot siirretään muusta kasvillisuudesta puhdistetulle ratapenkereen osalle lähellä kasvupaikkaa. Siirretään 10 kasvia.
781+420	781+480	n. 20 yksilöä		Kasvustot siirretään muusta kasvillisuudesta puhdistetulle ratapenkereen osalle lähellä kasvupaikkaa. Siirretään 5–10 kasvia.
790+280	790+320	50–60 yksilöä		Esiintymän pintamaita siirretään muusta kasvillisuudesta puhdistetulle ratapenkereen osalle lähellä kasvupaikkaa.
791+580	791+690	Useita satoja yksilöitä		Raasakan yläkanavan rautatiesillan lähiympäristössä on työmaatoimintakielto ja tasoristeystoimenpiteet tehdään 15.7.2025 jälkeen. Siirretään n. 40 kasvia.
799+380	799+630	n. 100 yksilöä		Kasvustot ja esiintymän pintamaita siirretään muusta kasvillisuudesta puhdistetulle ratapenkereen osalle lähellä kasvupaikkaa. Siirretään n. 20 kasvia.
801+500	801+750	n. 150 yksilöä		Kasvustot ja esiintymän pintamaita siirretään muusta kasvillisuudesta puhdistetulle ratapenkereen osalle lähellä kasvupaikkaa. Siirretään 20–30 kasvia.

Aikataulu

Urakoitsijan kanssa käydään kevään ja alkukesän 2025 työmaakokouksissa läpi perämerenketomarunoiden sekä niiden ja kiiltoketomarunoiden risteymien suojeleminen ja poikkeusluvassa edellytetyt toimenpiteet. Suojeltavat marunat merkitään maastoon ennen rakentamisen aloittamista. Siirtoistutukset toteutetaan kasvukaudella 2025. Siirrot ajoitetaan loppukesään, kun kasveista on mahdollista arvioida, ovatko ne perämerenketomarunoita, kiiltoketomarunoita vai eriaisteisia risteymiä. Siirrettäväksi valikoidaan ulkomuodoltaan mahdollisimman puhtailta perämerenketomarunoilta näyttäviä kasveja.

Toimenpiteen kuvaus

Hankkeessa suojellaan rakentamisen läheisyydessä sijaitsevat perämerenketomarunan sekä sen ja kiiltoketomarunan risteymät, joita voidaan säilyttää ja suojella osana hanketta. Esiintymät merkitään maastoon esimerkiksi auraskepeillä tai verkoilla, jotta voidaan varmistaa, että niitä varotaan alueella liikkeessä sekä ratatöiden aikana.

Siirtoistutukset tehdään suunnitelmallisesti ja varovaisesti kasvukaudella kesällä 2025 viranomaisen poikkeuslupapäätöksen mukaisesti. Siirtoistutuksissa urakoitsijoita valvoo ja työtä ohjeistaa Väyläviraston hankkima biologi tai kasviasiantuntija. Hankealueella on kartoitettu perämerenketomarunaselvityksen yhteydessä myös vieraslajit eikä niitä havaittu alueella, jota poikkeuslupahakemus koskee. Ennen siirtoistutuksia vieraslajien tilanne kuitenkin vielä tarkastetaan ja varmistetaan, ettei vieraslajeja pääse leviämään uusille alueille siirtoistutuksen yhteydessä. Kasvien siirto toteutetaan mahdollisimman varovaisesti sen elinolosuhteiden turvaamiseksi. Siirtotyö tehdään kaivinkone tai lapiotyönä. Kasvit siirretään etukäteen valmistelulle alueelle, josta kilpaileva kasvillisuus on poistettu. Siirteet istutetaan noin 30–50 cm päähän toisistaan ratapenkan yläosaan. Siirtoistutusalue merkitään maastoon aurausviitoin, verkoin tai muovinauhoin. Siirtoistutuksien lisäksi kerätään pintamaata, johon on muodostunut siemenpankki ja palautetaan se ratapenkkään rakentamisen valmistuttua.

Toimenpiteistä ilmoittaminen

Suojelutoimenpiteistä ja mahdollisesta siirtotyöstä sekä sen ajankohdasta sovitaan ja tiedotetaan hanketoimijoita, urakoitsijoita sekä ELY-keskusta. Kasvien sijainnit merkitään Väyläviraston ja Weladon karttajärjestelmiin tiedon säilymiseksi sekä Laji.fi-palveluun.

Seurantasuunnitelma

Siirrettyjen kasvien kehittymistä seurataan istutuksen jälkeen Oulu-Laurila perusparannushankkeen keston ajan rakennuttajakonsultin ympäristöasiantuntijan toimesta erillisillä valvontakäynneillä kasvukauden alussa sekä kukinnan aikana lajin turvaamiseksi ja toteutetaan tarvittaessa hoitotoimenpiteitä. Perusparannushankkeen on arvioitu valmistuvan vuonna 2026. Viimeistään viiden vuoden kuluttua hankkeen päättymisestä tehdään seuraava valvontakäynti, toteutetaan tarvittavia hoitotoimenpiteitä ja suunnitellaan seuraavan tarkistuskäynnin ajankohta. Väylävirasto on vastuullinen toteuttamaan seurannan ja tarvittavat hoitotoimenpiteet perusparannushankkeen päätyttyä. Siirron onnistumisesta tiedotetaan ELY-keskukselle.

Lupahakemuksen täydennys 11.6.2025

Väylävirasto pyytää, että päätös hakemukseen (VÄYLÄ/3802/Vv-05.02.00/2025, POPELY/1573/2025) luvasta poiketa LSL 74, 76 ja 77 § momentin 2 mukaisesti rauhoitetun ja erityisesti suojellun perämerenketomarunan (*Artemisia campestris subsp. bottnicus*) koskevista luonnonsuojelulain rauhoitus- ja suojelusäännöksistä (LSL 9/2023) Oulu-Laurila rataosalla Haukiputaan ja Olhavan välillä voidaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman.

Tämä on välttämätöntä, jotta Oulu-Laurila rataosan perusparannus etenee aikataulussa ja kustannustehokkaasti siten, että rakentamiskaudelle 2025 suunnitellut työt valmistuvat niille varatuissa liikennekatkoissa. Mikäli työt maruna-alueilla päästään aloittamaan vasta heinäkuun loppupuolella, on riski, etteivät varatut liikennekatkot riitä töiden loppuun saattamiseen. Rataosan perusparannus ja sen valmistuminen ajallaan on tärkeää yleisen edun kannalta, jotta turvallinen ja häiriötön liikennöinti rataosalla on mahdollista. Rakentamisen viivästymisen aiheuttaa huomattavaa haittaa sekä teollisuuden kuljetuksille, että matkustajaliikenteelle rataosalla. Rataosa on lisäksi merkittävä huoltovarmuuden kannalta, sillä sen kautta

kulkevat kaikki raideyhteydet Oulusta pohjoiseen sekä ainoa raideyhteys Ruotsiin. Urakan viivästyminen lisää myös huomattavasti rakentamisen kustannuksia, mikä on vastoin yleistä etua, sillä rautateiden rakentaminen ja korjaukset rahoitetaan julkisista varoista.

POHJOIS-POHJANMAAN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUKSEN RATKAISU

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (myöh. ELY-keskus) myöntää haetun luvan poiketa perämerenketomarunaa koskevista luonnonsuojelulain 78 § rauhoitusmääräyksistä seuraavin ehdoin:

1. Lupaa saavat käyttää Väylävirasto ja sen valtuuttamat konsultit ja urakoitsijat Oulu-Laurila ratahankkeessa, rataosalla välillä Haukipudas-Kuivajoki.
2. Väylävirasto on velvollinen varmistamaan, että kaikki hankkeen toteutukseen osallistuvat tahot saavat tämän luvan tiedoksi ja noudattavat sen ehtoja.
3. Luvan mukaisessa toiminnassa tulee huomioida, että siirto-, suojelu- ja säilyttämistoimenpiteet kohdistetaan ensisijaisesti ilmiasultaan mahdollisimman puhtaisiin perämerenketomarunan yksilöihin ja -esiintymiin.
4. Perämerenketomarunan esiintymien säilyttämiseksi on rakentamistöiden ulkopuolelle jäävät perämerenketomarunakasvustot merkittävä ja suojattava siten, että ne säilyvät rakentamisen aikana. Rakentamistoimien aikana hankkeesta vastaavan tulee valvoa, että esiintymät huomioidaan toiminnassa asianmukaisesti.
5. Alueilta, joilla ilmiasultaan mahdollisimman puhtaat perämerenketomarunakasvustot tulisivat ratatöissä tuhoutumaan, kasvustot tulee ensisijaisesti siirtää siirtosuunnitelmien mukaisesti uusille paikoille tai suunnitella varastoalueet niin, että haitalliset vaikutukset perämerenketomarunoihin jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Yksilöiden hävittäminen tulee olla vasta viimesijainen toimenpide.
6. Hävitettävistä perämerenketomarunayksilöistä tulee varata Oulun yliopistolle mahdollisuus kerätä näytteet yliopiston kasvimuseoon.
7. Rakentamistöissä säilyvät sekä siirrettyt esiintymät että näiden sijainti GPS-koordinaatteina tulee merkitä asianmukaisesti Suomen lajitietokeskuksen laji-tietojärjestelmään ja hakijan omiin tietojärjestelmiin.
8. Luvan mukaisesta toiminnasta (perämerenketomarunakasvustojen hävittäminen ja siirtäminen) tulee raportoida Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselle kirjaamon kautta 31.1.2027 mennessä. Raportin tulee sisältää

mahdollisimman tarkka lukumäärätieto luvan mukaisen toiminnan yhteydessä hävitetyistä ja siirretyistä perämerenketomarunayksilöistä/kasvustoista.

9. Luvan hakija vastaa lupa- ja liittyvien siirtoistutusten asianmukaisista ja säännöllisistä seurannoista: Siirrettyjen kasvien kehittymistä seurataan istutuksen jälkeen Oulu-Laurila perusparannushankkeen keston ajan erillisillä valvontakäynneillä kasvukauden alussa sekä kukinnan aikana lajin turvaamiseksi ja toteutetaan tarvittaessa hoitotoimenpiteitä. Kolmen vuoden kuluttua hankkeen päättymisestä tehdään seuraava valvontakäynti, toteutetaan tarvittavia hoitotoimenpiteitä ja suunnitellaan seuraavan tarkistuskäynnin ajankohta. Väylävirasto on vastuullinen toteuttamaan seurannan ja tarvittavat hoitotoimenpiteet perusparannushankkeen päätyttyä. Seurantojen tuloksista tulee raportoida ELY-keskukselle, samoin suunnitelma seurantojen jatkamisesta hankkeen päättymisen jälkeen tulee hyväksyttävä ELY-keskuksella.

10. Hankkeen rakentamistoimien päätyttyä hakijan tulee raportoida Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselle sekä merkittyjen ja suojattujen (säilyvien) että siirrettyjen perämerenketomarunakasvustojen tila ja toimenpiteiden onnistuminen viimeistään rakentamisen päättymisen jälkeen, kyseisen vuoden loppuun mennessä.

11. Lupa tai kopio siitä on pidettävä mukana suunniteltuja toimia tehtäessä ja esitettävä pyydetessä valvontaan oikeutetulle henkilölle.

12. Lupa on voimassa 31.12.2026 saakka.

PERUSTELUT

Perämerenketomaruna on luonnonsuojelulain (9/2023) 74 § nojalla rauhoitettu laji, 78 §:n ja Euroopan yhteisön luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen IV (b) mukainen tiukkaa suojelua vaativa laji. Perämerenketomaruna on myös luonnonsuojelulain 77 §:n tarkoittama erityisesti suojeltu laji ja se on arvioitu äärimmäisen uhanalaiseksi (CR).

Luonnonsuojelulain 74 §:n mukaan rauhoitettua kasvia, sen osaa tai siemeniä ei saa poimia, kerätä, leikata irti, ottaa juurinen eikä hävittää.

Luonnonsuojelulain 83 §:n 1 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi yksittäistapauksessa myöntää luvan poiketa 74 §:ssä säädetystä, jos siitä ei ole haittaa eliölajin suotuisan suojelutason säilyttämiselle tai sen saavuttamiselle. Lisäksi 78 §:ssä tarkoitettujen tiukkaa suojelua edellyttävien eliölajien osalta poikkeamisen edellytyksenä ovat 83 §:n 3 momentissa mainitut ehdot:

1. muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole, ja

2. poikkeamisen perusteena on jokin seuraavista syistä:

a) luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojeleminen ja luontotyyppien säilyttäminen,

b) erityisen merkittävien vahinkojen ehkäiseminen, joka koskee viljelmiä, karjankasvatusta, metsiä, kalataloutta sekä vesistöjä ja muuta omaisuutta;

c) kansanterveyttä ja yleistä turvallisuutta koskeva tai muu erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy, mukaan lukien sosiaaliset ja

taloudelliset syyt, sekä jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle;

d) näiden lajien tutkimus- ja koulutus, uudelleensijoittamis- ja uudelleenistuttamistarkoitus ja näiden tarkoitusten kannalta tarvittavat lisääntymistoimenpiteet, mukaan lukien kasvien keinotekoinen lisääminen;

1. Muun tyydyttävän ratkaisun olemassaolo

Hakemuksesta käy ilmi, että hankkeelle ei ole olemassa muuta tyydyttävää ratkaisua. Olemassa olevaa junarataa ei ole mahdollista siirtää toiseen paikkaan ilman kohtuuttomia taloudellisia kustannuksia sekä suuria ympäristövaikutuksia. Alue on jo nykyisellään ihmisen muokkaamaa ympäristöä, joka on raideliikennekäytössä. Perämerenketomarunat ovat hyötäneet avoimena pidetyistä radanvarsista, ja leviäminen radan varsille on tapahtunut liikenteen seurauksena.

2. Poikkeus ei haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämisen tavoitetta

Perämerenketomarunan alkuperäisenä esiintymisalueena ovat merenrantojen avoimet hiekka- tai somerikkopohjaiset ympäristöt. Suurin osa mantereen esiintymistä kasvaa puolestaan ihmisen luomilla paikoilla, kuten hiekkakuopilla, junaratojen ja teiden varsilla sekä avoimilla hiekkakentillä.

Geneettisesti täysin puhdasta perämerenketomarunaa tiedetään kasvavan Suomessa enää vain muutamassa Perämeren saarella, pääosa lajin alkuperäisesiintymistä sijaitsee Ruotsin puolella Norrbottenin saaristossa. Suuri osa Manner-Suomessa olevista perämerenketomarunaksi luokitelluista esiintymistä on osoittautunut perämerenketomarunan ja kiiltoketomarunan risteymiksi. Myös Oulu-Laurila ratahankkeen alueelta on selvitysten perusteella todettu eriasteisia perämerenketomarunan ja kiiltoketomarunan risteymiä. Poikkeuslupamenettely on perusteltua varovaisuusperiaatteen nojalla risteymäpopulaatioiden osalta, sillä perämerenketomarunalla ja risteymämuodolla ei ole täysin selkeitä geneettisiä ja morfologisia eroavaisuuksia, eikä siten täyttä tieteellistä varmuutta ole myöskään risteymämuodon taksonomisesta asemasta. Lisäksi risteymillä voi olla merkitystä takaisinristeymien kautta perämerenketomarunan suojelun turvaamisessa.

Vaikka radan korjaus- ja sähköistystöiden yhteydessä tuhoutuu useita perämerenketomarunan tai sen risteymämuotojen kasvupaikkoja Oulu-Laurila radan varressa, ei voida olettaa hankkeen vaarantavan puhtaita perämerenketomarunan kasvustoja Perämeren saarilla ja luontaisilla hiekkarannoilla.

Perämerenketomaruna kasvaa avoimilla, kuivilla paikoilla kuten luonnonniityillä, hiekkaisilla ja soraisilla avoimilla maa-alueilla. Laji esiintyy luontaisesti epävakaissa ja muiden lajien kilpailulta vapaissa elinympäristöissä ja sopeutumana tähän laji tuottaa loppukesällä runsaasti hyvin itäviä pähkylöitä. Oulu-Laurila ratahankkeen varressa on runsas, arviolta tuhansista yksilöistä muodostunut populaatio. Osa kasvustoista radan varressa tulee hakemuksen mukaisesti säilymään ja korjauksen yhteydessä syntyy myös uutta kilpailuvapaata aluetta radan varteen, lisäksi lajilla on todennäköisesti siemenpankkia radan varressa. Kun otetaan huomioon hankkeen haitallisia vaikutuksia lieventävät toimet, tulee perämerenketomarunapopulaatio radan varressa säilymään hankkeessa tehtävistä toimenpiteistä huolimatta.

Edellä kuvatun perusteella Pohjois-Pohjanmaan ELY- keskus katsoo, että poikkeamisen myöntäminen luvassa mainituin ehdoin hakemusta koskevalle radanosalle ei haittaa perämerenketomarunan suotuisan suojelutason säilyttämisen tavoitetta.

3. Luontodirektiivin 16 (1) artiklan kohta c) kansanterveyttä ja yleistä turvallisuutta koskeva tai muu erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy

Junaradan perusparannustoimet ja sähköistys ovat välttämättömiä turvallisemman, nopeamman ja energiatehokkaamman raideliikenteen kannalta. Merkitys elinkeinoelämälle on keskeinen, sillä Oulu-Laurila rataosuuden kautta kulkevat liikennemäärät ovat huomattavia sekä tavaraliikenteen että henkilöliikenteen osalta. Lisäksi kunnostustarvetta voidaan pitää perusteltuna myös turvallisuuden takia. Hakemuksessa esitetty huomioiden Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus katsoo, että hanke täyttää luontodirektiivin artiklan 16 (1) kohdan c ja luonnonsuojelulain 83 §:n 3 momentin kohdan 3 asettaman ehdon.

Edellä kuvatun tarkastelun perusteella hanke kokonaisuudessaan täyttää luonnonsuojelulain 83 § mukaiset ja luontodirektiivissä mainitut poikkeamisen edellytykset.

PÄÄTÖKSEN VOIMAANTULO

Rataosan perusparannus ja sen valmistuminen ajallaan on tärkeää yleisen edun kannalta, jotta turvallinen ja häiriötön liikennöinti rataosalla on mahdollista. Tämän takia päätöksen täytäntöönpanoa ei voida yleisen edun vuoksi lykätä. Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on päättänyt, että oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 122 § 3 momentin 3 kohdan nojalla tätä päätöstä on noudatettava mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta.

SOVELLETUT OIKEUSOHJEET

Luonnonsuojelulaki (9/2023) 74 §, 78 §, 83 § 1 ja 3 mom.

Luontodirektiivi (92/43/ETY, liitteiden I ja II osalta 97/62/EY) artikla 16 (1) c-kohta

Luonnonsuojeluasetus (30.11.2023/1066), liitteet 3, 6 ja 7

Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 10 §, 16 §, 122 §

Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2025 (794/2024)

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Pohjois-Suomen hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

MAKSUA KOSKEVA PÄÄTÖS

Maksuvelvollinen	Hakija
Maksu	316 e
Perustelu	Luonnonsuojelulain 83 §:n 1–3 momentissa tarkoitettu poikkeus eliölajin suojelua koskevista säännöksistä; Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2025 (794/2024)
Oikaisuvaatimus	Maksuvelvollinen, joka katsoo, että maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen kirjallisesti oikaisua Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselta. Oikaisuvaatimusohje päätöksen liitteenä.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty. Asian on esitellyt ylitarkastaja Marja-Liisa Seväkivi ja ratkaissut ylitarkastaja Maarit Vainio.

Lisätietoja päätöksestä antaa ylitarkastaja Marja-Liisa Seväkivi
marja-liisa.sevakivi@ely-keskus.fi

LIITTEET

Asiakirjan sähköinen hyväksymismerkintä
Valitusosoitus
Maksua koskeva oikaisuvaatimusosoitus

TIEDOKSIANTO

Väylävirasto (sähköpostitse)
Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri (sähköpostitse)
Oulun kaupunki (sähköpostitse)
lin kunta (sähköpostitse)

TIEDOKSI

Suomen ympäristökeskus
Ympäristöministeriö, LYMO

PÄÄTÖKSEN YLEISTIEDOKSIANTO

Tämä päätös annetaan tiedoksi hallintolain (434/2003) 62 § mukaisella yleistiedoksiannolla. Päätös ja yleistiedoksiantoa koskeva ilmoitus julkaistaan Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen verkkosivuilla:
<https://www.ely-keskus.fi/kuulutukset/pohjois-pohjanmaa>

Tämä asiakirja POPELY/1573/2025 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument POPELY/1573/2025 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Seväkivi Marja-Liisa 12.06.2025 09:46

Ratkaisija Vainio Maarit 12.06.2025 09:52